

Kozma László

Adventi kirándulás

Nemrégiben Szent Miklós ünnepén Csíksomlyón jártam. Fölkerestem a kegytemplomot, az oltár fölött a Csíksomlyói Mária körben megvilágított szobra a téli félhomályban a napba öltözött asszony alakját idézte. Kétoldalt Szent István és Szent László őrzi hitünket, magyarságunkat, megtették és megteszik már jó évezrede. Erdélyben különösen erős szent királyaink tisztelete, ezt mutatják a -szentkirály, majd Imre és László szentté avatása után a -szentistván, -szentimre, -szentlászló utótagú helységnevek is, hármásával nevezték el így a községeket. Úgy emlékezünk rájuk, mint akik megteremtették állami létünk alapjait, békét és nyugalmat hoztak országunknak, felszámolták a belső viszályokat, ha kellett, megküzdöttek az ellenséggel. Szent Lászlónak Erdélyben különösen erős a kultusza, hiszen sok csatáját vívta meg itt a támadó kunokkal szemben. Nagy királyunk alakja több Árpád-kori freskón is feltűnik. Egyik legismertebb, legszebb ábrázolása a gelencei templomban található, azt a legendát jeleníti meg, mikor László megmenti az elrabolt leányt. Ennek az ábrázolásnak külön értéket ad, hogy László harcát párhuzamba állítja Krisztus szenvedéstörténetével, kifejezve, hogy Szent László Krisztus vitéze, az ő keresztáldozata által győz. Torda környékén ma is Szent László pénzének neveznek egy bizonyos kerek kövületet, a monda szerint az üldöző tatárok elé aranypénzt szórt, amely az ő kezükben kővé változott.

Karácsonyi szokások

Köne Ambrus a gyermekkori karácsonyt is felidézte.

— A gyermek számára a legnagyobb meglepetést a karácson ünnepe hozza. Emlékszem arra, mikor megsejtettem, hogy edesapám öltözött angyalnak. Már nagyobacska vótam s edesapám elment valahova, azt mondta, dóga van. S hát egyszer csenget egy picit csengettyű s az angyal hozza a karácsonfát. Azt a karácsonfát letette az asztalra s akkor felállott a padra s elkezdett verbunkolni az angyal a padon. Akkor elment oda, egy fazék pityóka főtt a fűtő tetején, s a fedőt felvette, s letette. Édesanyám egyet a hátára csapott. Nekem olyan szeget ütött, hogy az angyalnak hogy mert edesanyám a hátára vágni. S abba a helybe kezdtem én gondolkozni s kezdtem figyelni, hogy amikor elment az angyal s hát hogy egyszer jó haza edesapám. Úgyhogy már észrevettem ezen keresztül. Mert az ember örökké abba jár, mű es a gyermekeinknek

abba jártunk, hogy meglepetés legyen. S aztán a templombeli karácson. Ezelőtt vót, hogy karácson estén Dénes Jóska bácsi, itt egy szomszéd ember, akkor még utána vót Bálint Imre bácsi, szépen tudtak énekelni, s úgy esteleg már elmentek a templomba, s akkor egész este, míg kezdődött az éjjeli mise, szerre a karácsoni énekeket énekeltek. Azután más pap jött, s feltett egy magnót s az énekelte a karácsoni énekeket. Pedig azt kár vót, azt a hagyományt kihagyni, mert az olyan szép vót. Úgy belélelendültek az emberek, mire az éjjeli mise kezdődött, hogy egyre-másra karácsoni énekeket énekeltek, lelkesedett mindenki. Most már csend van, kezdődik a mise, alatta énekelődik, s azzal vége es van. Aztán van karácson éjjelén nekünk az énekelés, a kántálás. A legények karácson napján este haton, heten szoktunk jární. Akkor megtanuljuk, előtte próbákat tartunk s vagy harmonikával, vagy hegedűvel, például nekem vót harmonikám, s akkor három éneket legalább elénekelünk a leányoknál az ajtóban. Szent karácsoni éneket. S akkor bémentünk, béköszöntünk, s amikor bėjöttünk vóna, akkor mondtunk vicceket az ajtóba, s próbáltuk, mintha futnánk el. S akkor a leán kifutott, bėjívt. S amikor aztán jöttünk bé, mondtuk azt a verset, hogy „Isten áldja meg e háznak gazdáját, Leányával együtt kedves gazdasszonyát, Hogy örömmel láthassák a kised Jézuskát, Szent Józseffel együtt szép Szűz Máriát.” Ez a béköszönő vót, s akkor leültettek, megkínáltak pohár pálinkával, pohár borral, tésztával, mivel. Az éneklés után mondtunk olyan vicceket, hogy „Mennyből jöttünk tíhozzátok, van-e szilvapálinkátok. Vagy van-e mézes pálinkátok. Ha nincs mézes pálinkátok, a többit meg es ihassátok.” Vagy „Ha mézes fog lenni, el fogjuk köszönni, ha tiszta fog lenni, fel se tudjuk venni.” Olyan mókásan az ajtóba odabúva mondtuk. Aztán mikor mentünk el, elénekeltek „Pásztorok, keljünk fel”. S akkor elmondtuk: „Nemes házigazda, maradjon békében, Bocsásson meg, ha vétettünk csekély verseinkkel. Csekély verseinkkel gerjesszük öröme, Krisztus urunknak példatételére.” S avval vonultunk el, mentünk a másik leánhoz. A falut végigjártuk, még úgy es vót, hogy 25-30 leánhoz es, még hajnalig. Aztán reggelre jól elfáradtunk, még illogattunk es. Ugyhogy ez erőst hagyományos itt nálunk. Még jártak a házaspárok es, aztán egy elindult, s megénekelte a másikat, s úgy es vót, esszegyűltünk 15-20 házaspár es, úgy egymás után sokszor úgy es vót, még a házba be se fértünk, a küszöbön is mindenütt ültünk, mikor valakihez bémentünk. Olyan jó esszeköttetés, az a karácsoni szeretet így megoszlik. Ezek jó hagyományos dolgok, nem mindenütt csinálják.

Láttuk az Úr Csillagát

Köne Ambrus csíkmenasági gazdálkodóval az életéről, ünnepi szokásokról beszélgettünk.

— Én a templomban nőttem föl, kicsi gyermekkoromban sokat ministráltam. Közel vót a templom, edesapámék es vallásos emberek vótak. Óvodás koromban kezdtem templomba jární. Házszeneléskor már első osztályos koromban

vidimus vótam, ők mondják el, hogy látták az Úr csillagát. Mert a küssebbeket csak csengettyűsnek, de én csengettyűs sose vótam. Az idős pap bácsi vót Bakó Gábor. Minden évben végigjártuk az egész falut. Amennyi gyermek vót, béosztotta a pap bácsi, hogy minden gyermek legyen. Ettől a házszámától eddig a házszámig, s akkor jöttek a más leváltók, s a csengettyűsök es így cserélődtek. Most es úgy van. Adtak pénzt, ha valaki papírpénzt adott, egy zacskót vettünk, abba tettük bé. S azt a végivel elosztották. A vidimusoknak több pénzt adtak, a csengettyűsök kevesebbet kaptak. A csengettyűsök vízkereszt környékén, amikor a pap a házat megáldja, két-három házzal járnak elébb a paptól. Nálunk ugye mindenki katolikus, nálunk mindenkinél béengedik. A csengettyűs az, amelyik csengettyűvel előre bémén a házba, egy bottal, ilyen pásztorbottal, s a nyakába a csengettyű fel van kötve, csengetnek, három-négy gyermek van egy rendben, s akkor elmondják a verset. „Békesség e háznak, tudjátok-e emberek, jön a szent kereszt néktek üdvösségeitekre. Eljön ma hozzátok örömet hirdetni, ha kész a szívetek az ígét bévenni. Most tovább nem beszélek, most csak azért jövök, hogy a szent keresztnek szállást engedtek-e.” S akkor mondja a gazda, hogy engedünk. S akkor mondják: „Most Isten veletek, drága jó emberek, kik a szent keresztnek szállást engedtetek. A szent áldás maradjon veletek, ámen.” S akkor tesznek pénzt a zacskóikba, s olyan is van, hogy mondja a csengettyűs: „Lyukas a csengettyűm, bé kéne dugni.” A kaput nyitva hagyják, akkor jönnek a vidimusok, két vagy négy gyermek, akik fel vannak ministráns ruhába ötözve, s jönnek a pappal. S ők amikor jönnek bé, mondják: „Láttuk az Úr csillagát napkelet felől” s a másik felel: „Jöttünk, hogy imádjuk őt.” S a pap akkor érkezik bé, s ő mondja aztán, hogy „Békesség a háznál”. A pap elvégzi a házszentelést, s akkor keresztet csókol mindenki, kezet fognak s avval mennek. S az égő gyertya az asztalon van, s a pap az égő gyertyával kikísérődik a kapuig, vagy ezelőtt elkísérték a másik ember kapujáig. Azt tartották, ugye ezelőtt kendert természetettek, s minél hosszasabban kísérik, annál nagyobbat nő a kender. S akkor vót, hogy adtak egy tányér kendermagot, s két tojást vagy három tojást beléállítottak. Az vót a házszentelésért a fizetség, a tojás es a kendermag. Ott ment a harangozó hátul, egy zsákkal s egy kassal, a kasba rakta belé a tojást, s a zsákba bétette a kendermagot. S utána a pap, a kántor s a harangozó azt elosztották. Aztán ez már megszűnt, most pénzt adnak. Mikor harangozók vótunk, még mü es jártunk. Magyarországon nemigen van ez. Itt rendszeresen, mindenütt, még a városokon es, a tömbházakba, a blokkokba es elmennek. Minden évben, s felírja a kántor az ajtóra, Gáspár G Menyhárt M, Boldizsár B, s akkor keresztet teszen, s felírja az évszámot, az idén 2007. S akkor egész évben az ajtónak a félfáján ott van az az évszám, krétával, amit le lehet törölni. Újévi takarításkor törölik le azt az évszámot.

Kozma László

Advent

A láthatár alatt
Még a nap,
Már sávokban gyúlnak
Sugarak.

Mint amikor tavaszt
Vár a föld,
És a szántó csíkja
Barna-zöld.

Mire vársz te, lélek,
Mely napot?
Híre örömének
Felragyog.

A Mikulás mosolya

Hogyha baj ér, bánat, szégyen,
Bízzál Myra püspökében.
Elhozza csillagos éjen
Ajándékát észrevétlen.

Cipődet ablakba tedd ki,
Kincseit szívedbe rejti,
Ahogy tette sokszor, régen.
Megjön sűrű hóesésben.

Arcát senki meg ne lássa,
Rejti fehér nagy szakálla.
Találkozhatsz véle bárhol,
Megismered mosolyáról.

Kitől jót és szépet várhatsz,
Bizony Ő: a Mikulás az.
